

Щербина Дар'я Петрівна
здобувачка вищої освіти, магістр соціально-психологічного факультету,
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ЗАСТОСУВАННЯ ІГРОТЕРАПІЇ В ЛОГОПЕДИЧНІЙ РОБОТІ

У сучасній дошкільній освіті особлива увага приділяється формуванню мовленнєвих навичок у дітей, оскільки вони є ключовим компонентом розвитку особистості та ефективної соціальної взаємодії. Корекційна робота з дітьми, які мають порушення мовленнєвого розвитку, потребує використання сучасних методів, які поєднують навчання та гру. Ігротерапія, як провідна форма діяльності дошкільників, створює сприятливе середовище для розвитку мовлення, підтримки емоційного стану та формування соціальних навичок, що робить її важливим інструментом у логопедичній практиці.

Різниця між звичайною грою і терапевтичною полягає в тому, що терапевтична гра направляє в сторону удосконалення саме тих якостей дитини, з якими є труднощі. Наприклад, непосидюча дитина повинна спробувати себе в якості спокійного керівника, а схильні до аутизму діти можуть спробувати себе інженером, де потрібно багато спілкування. Терапевтична гра надає безпечну дистанцію між проблемою і її рішенням. Дитина побічно вирішує свої проблеми сама, не насильно, а природно і м'яко [3].

Сучасна логопедична практика в роботі з дітьми дошкільного віку, які мають порушення мовленнєвого розвитку (ПМР), все більше орієнтується на інтеграцію корекційних ігрових технологій у навчально-виховний процес. Ігротерапія забезпечує комплексний вплив на: фонематичні процеси; артикуляційну моторику; мовленнєве дихання; словниковий запас; граматичну будову мовлення; комунікативні навички; емоційну регуляцію та соціальну взаємодію [2, с. 45-50].

Ефективність застосування ігротерапії визначається не лише психологічною привабливістю ігрової діяльності для дітей, але й дотриманням

певних педагогічних умов, які забезпечують системність, послідовність та індивідуалізацію логопедичного процесу.

Для підвищення ефективності ігротерапії дотримуються таких педагогічних умов:

Індивідуалізація завдань. Логопед має оцінювати рівень сформованості мовлення кожної дитини та адаптувати складність вправ відповідно до її можливостей. У практиці застосовуються картки мовленнєвого розвитку, спостереження за поведінкою та мовною активністю, а також результати експертного аналізу для корекції завдань [1, с. 59-60]. Індивідуалізація забезпечує розвиток фонематичного слуху, артикуляційної моторики та мовленнєвого дихання в оптимальному темпі, з урахуванням вікових особливостей і психоемоційного стану дитини.

Структурованість занять. Заняття доцільно поділяти на блоки: мотиваційний, основний та рефлексивний. Мотиваційна частина спрямована на створення позитивного емоційного стану, подолання страху мовленнєвої помилки та підвищення готовності дитини до активної участі. Основна частина охоплює безпосередньо корекційно-розвиткову діяльність через сюжетно-рольові, дидактичні та рухливі ігри, у ході яких відбувається формування та вдосконалення мовленнєвих умінь. Рефлексивна частина передбачає підсумування результатів, обговорення досягнень і надання короткої зворотної інформації дітям у доступній формі. Така структура сприяє психологічному комфорту учасників та підтримує послідовність розвитку мовлення [7].

Використання різноманітних ігрових матеріалів. Для результативної ігротерапії необхідне наявність дидактичних матеріалів, ігрових реквізитів, технічних та творчих засобів. Таке середовище стимулює активну участь дітей, підтримує їхню зацікавленість, сприяє повторенню та закріпленню навичок, а також формує позитивну мотивацію до мовленнєвої діяльності [5, с. 112-115].

Чергування типів ігор. Важливим аспектом є варіативність ігор, чергування сюжетно-рольових, дидактичних та рухливих ігор, а також

включення елементів сюрпризу й залучення дітей до прийняття рішень, що сприяє розвитку довільної уваги та самостійності.

Мотиваційне залучення. Для стимулювання зацікавленості та підтримки емоційної включеності в гру логопеди використовують кілька стратегій.

По-перше, важливим компонентом організації логопедичної гри є використання елементів сюрпризу. Вони можуть реалізовуватися через несподівані ігрові завдання, появу нових персонажів, використання незвичного реквізиту або зміну сюжету безпосередньо під час заняття. Такий прийом підвищує емоційний тонус дітей, створює позитивну психологічну атмосферу та активізує інтерес до діяльності. Емоційне підкріплення сприяє кращому засвоєнню мовленнєвого матеріалу й підтримує стійку увагу впродовж заняття [6, с. 85–87].

По-друге, доцільним є застосування варіативності сюжетів. Логопед може пропонувати кілька альтернативних сценаріїв у межах однієї ігрової теми, що дає змогу дітям самостійно обирати напрям розвитку подій, імпровізувати та проявляти ініціативу. Такий підхід сприяє розвитку креативності, мовленнєвої активності, а також формуванню навичок планування власних дій і конструктивної взаємодії з однолітками. Варіативність змісту гри забезпечує індивідуалізацію навчального процесу та врахування особливостей кожної дитини [1, с. 61–63].

По-третє, ефективним є залучення дітей до прийняття рішень у процесі гри. Це передбачає можливість вибору ролі, способу виконання завдання чи варіанта дії. Активна позиція дитини в освітньому процесі формує почуття відповідальності, підвищує внутрішню мотивацію та стимулює самостійне мовленнєве висловлювання. Участь у прийнятті рішень також сприяє розвитку комунікативної компетентності та впевненості у власних можливостях [2, с. 46].

Систематичність та регулярність. Вони визначаються тривалістю 20-30 хвилин, частотою 2-3 рази на тиждень та чергуванням різних типів ігор, що запобігає перевтомі та підтримує інтерес.

Мультидисциплінарний підхід. Важливою є взаємодія логопеда, практичного психолога та вихователів, адже вона забезпечує безперервність корекційного впливу. Якщо логопед формує певну мовленнєву навичку під час заняття, то вихователь допомагає перенести її у повсякденне спілкування, а психолог сприяє зниженню емоційних бар'єрів, що можуть перешкоджати мовленнєвій активності.

Систематичний моніторинг прогресу. Регулярний моніторинг прогресу здійснюється через картки спостереження та командну роботу фахівців: логопеда, практичного психолога та вихователів. Командні наради раз на два тижні дозволяють корегувати індивідуальні плани, адаптувати завдання та оцінювати динаміку розвитку [4, с. 110-115].

Педагогічна компетентність логопеда. Фахівець повинен поєднувати ігрову діяльність із традиційними методами корекції: постановкою та автоматизацією звуків, розвитком лексико-граматичних навичок та зв'язного мовлення [4, с. 128]. Професійна майстерність проявляється у правильному доборі вправ, оцінці ефективності їх виконання та своєчасній корекції завдань відповідно до потреб дітей.

Отже, педагогічні умови застосування ігротерапії у логопедичній роботі забезпечують комплексний вплив на розвиток мовлення та психолого-педагогічний розвиток дітей дошкільного віку. Головними складовими ефективної логопедичної практики є системність і послідовність занять, інтеграція ігротерапії з традиційними методами, індивідуалізація завдань, створення позитивного емоційного середовища, використання сюжетно-рольових та дидактичних ігор, організація матеріально-технічної бази та мультидисциплінарна підтримка.

Реалізація цих умов забезпечує підвищення ефективності корекційної роботи, стимулює мовленнєву активність дітей, розвиває їхні когнітивні, соціальні та емоційні компетенції, а також створює сприятливі умови для їхньої успішної соціалізації та подальшого навчання. Отримані результати можуть бути використані як модель для впровадження терапевтично-розвиткової

програми ігротерапії у практику дошкільних закладів, а також як методичний орієнтир для логопедів.

Список використаних джерел

1. Андрієнко Н. Формування навичок звуковимови у дошкільників засобами сюжетно-рольової гри. *Початкова освіта: теорія і практика*. 2021. С. 59–66.
2. Бондаренко О. В. Ігротерапія як ефективний засіб корекції мовлення дошкільників. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2020. № 37. С. 45–50. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua> (дата звернення: 13.02.2026).
3. Гладуш В.А., Комінко А.В. Інтеграційна модель розвитку пізнавальних процесів дітей з ООП засобами LEGO / «Наукові перспективи» Серія «Педагогіка». No 6 (12) 2021 DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2021-6\(12\)](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2021-6(12))
4. Думич О. В. Інноваційні методики логопедичної роботи з дітьми дошкільного віку. Київ: Видавничий дім «Освіта», 2022. 128 с.
5. Кузьменко Т. М. Педагогічний потенціал ігротерапії у логопедичній роботі. *Педагогічні науки*. 2019. № 3. С. 112–118. URL: <https://journals.indexcopernicus.com> (дата звернення: 12.02.2026).
6. Мартиненко С. М. Психологія ігротерапії в роботі з дітьми. Київ : Генеза, 2019. 224 с.
7. Методичні рекомендації щодо визначення освітніх труднощів у дітей раннього та дошкільного віку. *Міністерство освіти і науки України*. 2019. URL: <https://numo.mon.gov.ua/storage/app/media/Docs/Pages/metodichni-rekomendaciyi-shchodo-viznachennya-osvitnih-trudnoshchiv.pdf> (дата звернення: 11.02.2026).